

6 Mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació desenvolupen un paper fonamental en la difusió dels problemes socioambientals. De fet, per a una bona part de la població, especialment l'adult, són les úniques fonts d'informació sobre el medi ambient. Els mitjans de comunicació tenen una gran capacitat d'influència en les polítiques de les institucions públiques i, de vegades, en les de les empreses privades; per això el seu pes és clau en l'extensió de la consciència ambiental, en el canvi dels comportaments individuals i socials, en la promoció de debats socials i, en definitiva, en la rellevància que el medi ambient assoleix en una societat informada.

A les Balears, la importància dels mitjans de comunicació en la difusió de temes ambientals no és nova; els mitjans de comunicació local han donat sempre la veu als sectors socials preocupats per la degradació del medi a les Illes, fins i tot en la dècada dels setanta del passat segle, molt abans que es parlàs a les Balears d'educació ambiental.

Encara que els professionals dels mitjans de comunicació no actuïn com a educadors ambientals, ni, en general, s'hi considerin, i encara que els mitjans de comunicació no són recursos educatius convencionals, el cas és que periodistes i mitjans són agents i instruments potentíssims per a l'educació ambiental dels ciutadans, i per catalitzar accions ambientalment favorables en empreses, institucions i altres col·lectius.

Malgrat tot, el tractament de les qüestions ambientals encara té importants deficiències i mancances que s'han de corregir progressivament si es pretén que els mitjans de comunicació col·laborin en favor de la construcció d'una societat més justa i sostenible.

Creim que les deficiències van en la línia de la manca de formació i d'especialització dels periodistes en qüestions ambientals. També ho és el tractament que es dona a la informació ambiental: sovint de forma massa anecdòtica i puntual, i fins i tot amb tons catastrofistes, espectaculars, de confrontació, o amb visions negatives.

Falten, doncs, informacions de fets positius ambientalment, d'iniciatives d'institucions i empreses a favor del medi (encara que recentment alguns fets d'aquestes característiques ja comencen a ser notícia). En els mitjans audiovisuals és molt poca la producció local de programes informatius i divulgatius que contribueixin al millor coneixement del nostre entorn i de la seva problemàtica.

Tot i que el diagnòstic previ i les recomanacions d'aquest document van adreçades sobretot als mitjans de comunicació propis de les Illes, cal no oblidar que els ciutadans i ciutadanes de les Balears reben informacions sobre medi ambient a través de mitjans de comunicació d'altres procedències, cada vegada més llunyanes gràcies a les noves tecnologies (internet, televisió per satèl·lit, i altres).

Sectors:

Els mitjans de comunicació es poden estructurar en els següents sectors:

1. Mitjans de comunicació generals. La premsa diària, la ràdio i la televisió generalistes, la premsa local, i les ràdios i televisions locals tracten temes ambientals com a part de la informació quotidiana i també dins seccions o programes especialitzats en medi ambient i/o educació ambiental. Arriben a la major part de la ciutadania, com a públic general.

2. Mitjans de comunicació especialitzats. Ens referim preferentment als mitjans especialitzats en medi ambient, i també als especialitzats en altres qüestions (economia, educació, cultura, etc.) que tracten o poden tractar temes ambientals. També s'inclouen en aquest sector els butlletins i altres òrgans de comunicació d'entitats, col·lectius i institucions.

3. Internet. La xarxa ha esdevingut en poc temps un mitjà de comunicació i d'informació molt potent. Té possibilitats molt grans encara per desenvolupar: bases de dades accessibles, divulgació de continguts, usos didàctics, recerca de documents, comunicació entre persones i col·lectius, premsa electrònica... Tot i que ens referim prioritàriament a les webs realitzades a les Balears, cal tenir present que les fronteres perden sentit quan es parla d'Internet.

4. Fonts d'informació. En els mitjans de comunicació hi ha professionals i empreses que recullen, elaboren i difonen informació ambiental, però també existeixen en els altres marcs d'acció persones, entitats, institucions i empreses que actuen de manera activa o passiva com a fonts d'informació i posen a l'abast dels mitjans de comunicació dades, documents, opinions, treballs, recomanacions, i informació socioambiental en general. En aquest sector, cal recordar que existeix el dret, reconegut per la Unió Europea i per la legislació espanyola, de la llibertat d'accés a la informació ambiental.

6 Mitjans de comunicació

Objectius interns

Sectors:
Mitjans de comunicació
generals

Organització

6.1. Millorar la qualitat i la quantitat de la informació ambiental

- 6.1.1.** Creació de la figura de responsable o especialista d'informació ambiental, en cas que no existeixi, i definició de les funcions en relació amb la informació general i amb les seccions ambientals.
- 6.1.2.** Increment del nombre de periodistes del mitjà amb formació en matèria de medi ambient, per tal de garantir el rigor científic de la informació ambiental.
- 6.1.3.** Inclusió de la informació ambiental com a part de la realitat i l'actualitat des del nivell local fins al nivell global.
- 6.1.4.** Realització de suplementos, especials, anuaris i seccions sobre informació ambiental, com a complement del punt anterior, no com a alternativa.
- 6.1.5.** Establiment d'un codi professional i directrius per al tractament de la informació relacionada amb la problemàtica socioambiental, la comunicació i l'educació ambiental.
- 6.1.6.** Promoció de l'Associació de Periodistes d'Informació Ambiental (APIA) a les Balears.
- 6.1.7.** Promoció de grups de treball de professionals de diversos mitjans o d'una comissió especialitzada en el Sindicat de Periodistes de les Balears.

6 Mitjans de comunicació

Objectius interns

Sectors:
Mitjans de comunicació
generals

Formació inicial del personal

6.2. Incorporar els temes ambientals en la formació inicial dels periodistes

6.2.1. Proposta d'incorporació dels temes ambientals en els currículums universitaris de ciències de la comunicació.

6.2.2. Creació de l'especialitat en medi ambient en els estudis universitaris de periodisme.

6.2.3. Realització de postgraus i similars sobre periodisme i informació ambiental.

6.2.4. Realització d'un curs a distància (per Internet) per a la formació inicial i permanent dels periodistes en matèria de medi ambient.

6 Mitjans de comunicació

Objectius interns

Sectors:
Mitjans de comunicació
generals
Mitjans de comunicació
especialitzats

Formació permanent del
personal

6.3. Facilitar i impulsar la formació permanent en medi ambient dels periodistes

- 6.3.1.** Organització de seminaris, cursos i similars, sobre informació ambiental i medi ambient als mitjans de comunicació.
- 6.3.2.** Establiment de facilitats, reconeixement i incentius, des de la direcció dels mitjans, per a la formació i el reciclatge en matèria de medi ambient dels periodistes en actiu.
- 6.3.3.** Establiment d'una llista d'usuaris a Internet per tal de facilitar la comunicació i el debat entre professionals de la informació en relació amb la temàtica ambiental.
- 6.3.4.** Realització i difusió d'un manual bàsic sobre medi ambient per a professionals de la comunicació.

6 Mitjans de comunicació

Objectius interns

Sectors:
Fonts d'informació

Informació i/o comunicació
internes

6.4. Complir el dret d'accés a la informació ambiental des de les administracions, empreses i associacions

- 6.4.1. Difusió activa de les informacions, dades, investigacions, iniciatives i fets sobre el medi ambient rellevants per a la societat.
- 6.4.2. Elaboració d'un directori de fonts d'informació (entitats, institucions i experts), per facilitar l'accés i el contrast de la informació.
- 6.4.3. Elaboració i difusió d'un glosari de terminologia ambiental.
- 6.4.4. Diferenciació de la informació ambiental de tot el que representa la publicitat, la propaganda i la política d'imatge.
- 6.4.5. Facilitació de forma periòdica i regular d'informació ambiental als professionals de la comunicació.

6 Mitjans de comunicació

Objectius interns

Sectors:
Mitjans de comunicació
generals / Mitjans de
comunicació especialitzats
Internet
Fonts d'informació

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

6.5. Realitzar un seguiment i avaluació de la informació ambiental als mitjans de comunicació

6.5.1. Creació d'un "observatori" o "baròmetre" sobre el medi ambient als mitjans, per al seguiment continu de la quantitat, qualitat i el tipus de la informació ambiental apareguda als mitjans.

6.5.2. Realització i difusió d'informes periòdics sobre la presència, temàtica i tractament de la informació ambiental.

6.5.3. Avaluació dels resultats, reflexió i debat sobre les conclusions.

6 Mitjans de comunicació

Objectius externs

Sectors:
Mitjans de comunicació
especialitzats

Informació i/o comunicació a
altres marcs i sectors

6.6. Difondre informació específica sobre medi ambient a les Illes Balears

6.6.1. Increment de la realització de programes, seccions i produccions audiovisuals sobre medi ambient i educació ambiental en els mitjans de comunicació, sobretot a emissores de ràdio i televisió locals, que combinin divulgació de qualitat i informació rigorosa.

6.6.2. Difusió de programes, seccions i produccions audiovisuals sobre medi ambient en horaris de màxima audiència.

6.6.3. Realització, millora i suport a la continuïtat de publicacions i butlletins sobre medi ambient amb informació completa, diversa, atractiva i contextualitzada a les Illes Balears.

6.6.4. Recerca i expressió en les informacions ambientals de caràcter global dels aspectes que influeixen en el medi ambient local, així com dels impactes globals del nostre desenvolupament.

6 Mitjans de comunicació

Objectius externs

Sectors:
Internet

Informació i/o comunicació a
altres marcs i sectors

6.7. Facilitar l'accés a la informació ambiental a través de la xarxa

- 6.7.1.** Creació d'un "portal" de medi ambient a les Illes Balears a Internet.
- 6.7.2.** Coordinació entre les entitats, empreses i institucions que utilitzen Internet com a sistema de difusió.
- 6.7.3.** Estructuració de la informació a Internet en funció de la diversitat d'usuaris (públic en general, periodistes, alumnes, empresaris, professionals del medi ambient, educadors, etc.).

6 Mitjans de comunicació

Objectius externs

Sectors:
Mitjans de comunicació
generals / Mitjans de
comunicació especialitzats
Internet
Fonts d'informació

Coordinació i/o cooperació
amb altres marcs i sectors

6.8. Crear vies de coordinació i cooperació amb altres marcs d'acció

6.8.1. Participació activa de representants dels mitjans de comunicació en el Fòrum d'Educació Ambiental de les Illes Balears.

6.8.2. Recerca de convenis de patrocini i col·laboració en iniciatives i accions d'informació, educació i comunicació ambiental amb altres sectors d'aquest marc d'acció o amb altres marcs d'acció.

6.8.3. Facilitació de l'accés als mitjans de comunicació de persones, entitats, empreses i institucions amb credibilitat per a la difusió de les seves iniciatives en relació al medi ambient i a l'educació ambiental.

6.8.4. Col·laboració en el desenvolupament d'assignatures, cursos i seminaris relacionats amb la informació i la comunicació ambiental en els estudis universitaris més directament relacionats amb el medi ambient, la seva problemàtica i l'educació ambiental.

